آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان مرد مدارس مقطع راهنمایی پسرانه شهر تهران در مورد مصرف دخانیات

غلامرضا حیدری: پزشک عمومی، مرکز تحقیقات پیشگیری و کنترل دخانیات، پژوهشکده سل و بیماری‌های ریوی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
علی رمضانخانی: دانشیار، گروه آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
مصطفی حسینی: * دانشیار، گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران
محمود یوسفی فرد: دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه فیزیولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران
محمدرضا مسجدی: استاد، پژوهشکده سل و بیماری‌های ریوی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

فصلنامه پایش
سال نهم شماره چهارم پاییز ۱۳۸۹ صص ۳۶۱-۳۵۵
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۷/۸/۱۱
[نشر الکترونیک پیش از انتشار-۲ آبان ۱۳۸۹]

چکیده

میزان آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان در مورد مصرف دخانیات باید مورد مطالعه قرار گیرد. زیرا مصرف سیگار این قشر به عنوان الگو می‌تواند تأثیر بسزائی بر شروع و تجربه مصرف دخانیات دانش آموزان داشته باشد. بدین منظور در سال ۸۷ این مطالعه بر روی ۵۵۱ معلم مرد مدارس مقطع راهنمایی پسرانه شهر تهران انجام پذیرفت. در ابتدا ۵ منطقه آموزش و پرورش و سپس در هر منطقه ۱۰ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شدند. از همه معلمان مدارس منتخب در مورد وضعیت مصرف سیگار، آگاهی، نگرش و عملکرد آنها سؤالاتی پرسیده شد.

از معلمان مورد مطالعه ۱۵۰ نفر تجربه مصرف بیش از ۱۰۰ نخ سیگار داشته‌اند. بنابراین شیوع مصرف سیگار آنان در سال ۸۷، ۲۷/۲٪ (۳۱/۱٪-۲۳/۵٪ :CI ۹۵٪) برآورد می‌گردد. از این افراد ۸۰ نفر (۱۴/۵ درصد) به صورت روزانه و ۴۰ نفر (۷/۳ درصد) به صورت گهگاهی سیگار می‌کشیدند. هر چند ۳۰ نفر (۵/۴ درصد) دیگر در هنگام مصاحبه اظهار به ترک سیگار نمودند.

آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان مورد مطالعه ارتباط معنی‌داری با مصرف سیگار آنها داشت (P<۰/۰۰۰۱). معلمان با آگاهی ضعیف، نگرش و عملکرد نامناسب‌تری داشتند. ضمناً معلمان با نگرش نامناسب، عملکرد نامناسب‌تری نیز داشتند. شیوع مصرف سیگار، همچنین ارتباط بین آگاهی، نگرش و عملکرد در بین معلمان مناطق مختلف آموزش و پرورش، بین معلمان متولد تهران و سایر شهرستان‌ها و همچنین بین معلمان با وضعیت‌های مختلف استخدام تفاوت معنی‌داری نداشت (P>۰/۰۵).

به نظر می‌رسد شیوع مصرف سیگار معلمان تقریباً مشابه عموم مردم است. به دلیل الگوپذیری دانش‌آموزان از معلمان بایستی برنامه‌های آموزشی کنترل دخانیات برای این قشر طراحی و اجرا گردد.

کلیدواژه‌ها: مصرف سیگار، دخانیات، معلمان، آگاهی، نگرش، عملکرد

* نویسنده پاسخگو: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان پورسینا، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده بهداشت، گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی
تلفن: ۸۸۹۸۹۱۲۵
E-mail: mhossein110@yahoo.com

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1389.9.4.3.7]

مقدمه

مصرف سیگار در افرادی که الگوی نوجوانان و جوانان هستند، می‌تواند باعث شروع و تجربه مصرف در آنان گردد. از این افراد می‌توان به هنرمندان، ورزشکاران، پزشکان، روحانیون و خصوصاً به معلمان اشاره کرد. پولسن و همکاران بر اساس مطالعه‌ای در دانمارک اظهار می‌دارند که مصرف سیگار معلمان در ساعات مدرسه در سیگاری شدن دانش آموزان نقش مهمی را ایفا می‌کند [۱]. بنابراین باید میزان آگاهی، نگرش، عملکرد و شیوع مصرف دخانیات معلمان مورد بررسی قرار گیرد تا در صورت نیاز برای آنان برنامه‌های آموزشی تدوین گردد [۲، ۳].

در جهان مطالعات معدودی در این زمینه انجام پذیرفته است. سورنسن و همکاران در هند شیوع مصرف سیگار معلمان را بالا ذکر کرده و دسترسی به شرایط ترک آن را مشکل گزارش نموده‌اند [۴]. مطالعه‌ای در ترکیه میزان شیوع مصرف سیگار معلمان مرد و زن را به ترتیب ۴۸ و ۳۳ درصد گزارش می‌نماید. هر چند در این مطالعه میزان آگاهی و نگرش این معلمان نسبت به قوانین مربوط به تولید و منع مصرف سیگار مناسب ذکر شده است [۵]. همچنین تالای و همکاران در مطالعه‌ای دیگر در ترکیه شیوع مصرف سیگار معلمان را بالا گزارش کرده و از آن به عنوان عامل خطری برای مصرف سیگار دانش آموزان نام برده‌اند [۶]. در یمن عبدالله و همکاران میزان شیوع مصرف سیگار معلمان مرد را ۱۴ درصد گزارش نموده‌اند[۷].

سایر مطالعات در ترکیه، اسپانیا، ژاپن، رومانی، مالزی، هند، و نپال میزان شیوع مصرف سیگار معلمان را به ترتیب ۴۳، ۳۷، ۴۵، ۳۳، ۲۰، ۲۱ و ۶۵ درصد بیان نموده‌اند [۱۴-۸]. از مطالعه‌ای در هند بر روی آگاهی، نگرش و عملکرد دانشجویان در مورد مصرف دخانیات این نتیجه به دست آمد که تمامی دانشجویان از مضرات سیگار آگاه بوده‌اند، ولی وضع نگرش مطلوبی نداشتند و در ضمن ۲۹ درصد از دانشجویان غیرپزشکی و ۱۸ درصد از دانشجویان پزشکی سیگار مصرف می‌نمودند که مؤید این مطلب است که صرف آگاهی بالا به تنهایی نمی‌تواند رفتار (عملکرد) فرد را تغییر دهد [۱۵].

انتخاب معلمان دوره راهنمایی به این دلیل بوده است که مطالعات نشان داده‌اند اولاً سنین مقطع راهنمایی دوره بحرانی و مهمی برای شروع مصرف دخانیات دانش آموزان بوده و ثانیاً چنانچه ذکر شد معلمان می‌توانند از مؤثرترین الگوهای آنان باشند [۱، ۱۶، ۱۷]. بنابراین بررسی وضعیت آگاهی، نگرش، عملکرد و شیوع مصرف سیگار این گروه می‌تواند نه تنها در برنامه‌ریزی‌های کنترل دخانیات آنها، بلکه در پیشگیری مصرف در نوجوانان نیز مورد استفاده مسئولان کشور قرار گیرد. تاکنون چنین مطالعه‌ای در کشور ما صورت نگرفته و در بررسی وسیع متون نیز مطالعه مشابهی در جهان یافت نشد.

مواد و روش کار

مطالعه حاضر مقطعی ـ توصیفی است که در آن معلمان مرد مدارس مقطع راهنمایی پسرانه شهر تهران طی سال ۸۷ از نظر نگرش، آگاهی و عملکرد در مورد مصرف دخانیات مورد بررسی قرار گرفتند. با استفاده از فرمول $n=\frac{Z^2_{1-\alpha/2}p(1-p)}{d^2}$ و با در نظر گرفتن P=٪۵۰ برای سطح آگاهی، نگرش و عملکرد خوب و متوسط و اطمینان آماری ۹۵٪ و دقت d=۰/۰۵ اندازه نمونه ۳۸۵ نفر در نظر گرفته شد و مقرر گردید به صورت تصادفی از مناطق مختلف آموزش و پرورش تهران انتخاب شود. در ابتدا با استفاده از جدول اعداد تصادفی از میان کلیه مناطق آموزش و پرورش ۵ منطقه انتخاب گردید. سپس در هر منطقه ۱۰ مدرسه راهنمایی پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شد و با احتساب وجود به طور متوسط ۱۰ معلم در هر مدرسه و پرسشگری از تمامی معلمان مدارس مربوطه مجموعاً ۵۵۱ نفر مورد بررسی قرار گرفت.

از آنجایی که در عمل انتخاب تصادفی معلمان از مدارس راهنمایی به صورت خوشه‌ای بوده است با احتساب ضریب طراحی (Design effect) حدود ۱/۵ و افزایش نمونه ۳۸۵تایی اولیه به ۵۵۱ نفر دقت‌های ذکر شده در محاسبه اندازه نمونه اولیه نیز افزایش یافت.

در مدارس از پرسشنامه خوداظهاری مقتبس از پرسشنامه استاندارد سازمان بهداشت جهانی و اتحادیه جهانی مبارزه با سل و بیماری‌های ریوی استفاده گردید که از پایایی و روایی آن در مطالعات قبلی و همچنین در بررسی مقدماتی این مطالعه حاضر اطمینان حاصل شده بود [۱۸، ۱۹]. شاخص‌های اندازه‌گیری شده شامل سن شروع مصرف سیگار، محل تولد، نوع استخدام، تجربه مصرف سیگار (مصرف حداقل ۱۰۰ نخ سیگار به عنوان فرد سیگاری تعریف شده است)، وضعیت مصرف سیگار در حال حاضر، آگاهی درباره دخانیات (شامل ۴ سؤال اطلاعات عمومی ۴ جوابی)، نگرش

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1389.9.4.3.7]

درباره دخانیات (۴ سؤال ۵ جوابی نردبانی) و یک سؤال عملکرد در مورد احتمال عدم مصرف دخانیات طی ۵ سال آینده مورد ارزیابی قرار گرفت (جدول شماره ۱).

در مورد سؤالات آگاهی و نگرش از جمع و طبقه بندی مجموعه نمرات اخذ شده پاسخ‌های افراد به دو گروه نامناسب و متوسط و خوب گروه بندی گردید و پاسخ‌های صحیح سؤال عملکرد به صورت مناسب و سایر گزینه‌ها به صورت نامناسب طبقه بندی شد و از این گروه بندی‌ها در تحلیل‌ها استفاده گردید. اطلاعات مطالعه در نرم‌افزار SPSS (11.5) وارد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پس از توصیف وضعیت مصرف سیگار، آزمون کای دو و تحلیل رگرسیون لجستیک در بررسی ارتباط آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان و مصرف سیگار آنها مورد استفاده قرار گرفت و سطح معنی‌داری α=۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این مطالعه ۵۵۱ معلم مرد مدارس مقطع راهنمایی پسرانه در تهران مورد پرسشگری قرار گرفتند و علاوه بر برخی مشخصات جمعیتی، سؤالاتی در مورد آگاهی از مضرات سیگار و نگرش و عملکرد آنان در مورد مصرف آن پرسیده شد. همان طور که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود از معلمان مورد مطالعه ۱۵۰ نفر تجربه مصرف بیش از ۱۰۰ نخ سیگار داشته‌اند که از نظر این مطالعه سیگاری تعریف می‌شوند هرچند ۳۰ نفر (۵/۴ درصد) از آنان در مصاحبه اظهار به ترک سیگار نمودند. بدین ترتیب در سال ۸۷ شیوع مصرف سیگار معلمان مرد مدارس مقطع راهنمایی پسرانه تهران ۲۷/۲٪ (۳۱/۱٪-۲۳/۵٪ :CI ۹۵٪) بوده است. ۸۰ نفر (۱۴/۵ درصد) از معلمان به صورت روزانه و ۴۰ نفر (۷/۳ درصد) به صورت گهگاهی سیگار مصرف می‌نمودند. سایر معلمان (۴۰۱ نفر، ۷۲/۸ درصد) یا اصلاً تجربه مصرف سیگار نداشتند و یا تجربه مصرف آنان کمتر از ۱۰۰ نخ سیگار بوده است. ۶۰ نفر از معلمان سیگاری (روزانه یا گهگاهی) کمتر از ۱۰ نخ سیگار (۵۰ درصد)، ۴۱/۷ درصد (۵۰ نفر) بین ۱۱ تا ۲۰ نخ سیگار و ۸/۳ درصد (۱۰ نفر) بیش از ۲۰ نخ سیگار مصرف می‌نمودند. ۱۷ نفر (۱۴/۲ درصد) از معلمان سیگاری اظهار داشته‌اند که در فاصله ۵ دقیقه اول بعد از بیدار شدن، سیگار مصرف می‌کنند. میانگین (انحرف معیار) سن شروع مصرف سیگار معلمان مورد مطالعه (۴/۰±) ۱۷/۳ سالگی بوده است (جدول شماره ۲). شیوع مصرف سیگار در بین معلمان در مناطق مختلف جغرافیایی آموزش و پرورش تفاوت معنی‌داری نداشت (P=۰/۱۳). درصد معلمان سیگاری متولد تهران و یا شهرستان‌ها نیز تفاوت معنی‌داری نداشت (P=۰/۱۸). همچنین بین نوع استخدام معلمان با شیوع مصرف سیگار آنها ارتباط معنی‌داری مشاهده نگردید (P=۰/۲۵). جدول شماره ۳ وضعیت آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان مورد مطالعه بر حسب وضعیت مصرف دخانیات آنها را نشان می‌دهد. چنانچه جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان مورد مطالعه ارتباط معنی‌داری با مصرف سیگار آنها دارد (P<۰/۰۰۰۱). بدین مفهوم که درصد بیشتری از معلمان با آگاهی ضعیف (۴۸/۴ درصد) نسبت به معلمان با آگاهی متوسط و خوب (۲۱/۳ درصد) مبادرت به مصرف سیگار می‌نمودند. همچنین معلمان با نگرش سطح متوسط و خوب نسبت به مسئله دخانیات کمتر از معلمان با نگرش نامناسب مبادرت به مصرف سیگار می‌نمودند (۱۹/۵ درصد در مقابل ۶۶/۷ درصد). فقط ۷/۵ درصد از معلمانی که اظهار می‌داشتند در سال‌های آینده مبادرت به مصرف دخانیات نخواهند نمود، سیگاری بودند (یعنی عملکرد مناسب داشتند). درصورتی که ۸۰ درصد از آنهایی که اظهار داشتند با احتمال یا حتماً در سال‌های آینده دخانیات مصرف خواهد نمود (یعنی عملکرد نامناسب داشته‌اند) سیگاری بودند.

به عبارت دیگر نسبت شانس مصرف سیگار معلمان با آگاهی ضعیف، ۳/۵ برابر (۵/۲-۲/۳ :CI ۹۵٪) معلمان با آگاهی متوسط و خوب است. همچنین نسبت شانس مصرف سیگار معلمان با نگرش نامناسب ۴/۴ برابر (۷/۶-۲/۷ :CI ۹۵٪) آنهایی است که نگرش متوسط و خوب داشته‌اند. نسبت شانس مصرف سیگار معلمان با عملکرد نامناسب حدود ۲/۹ برابر (۵/۶-۱/۵ :CI ۹۵٪) معلمانی است که عملکرد مناسب داشته‌اند.

ضمناً در این مطالعه معلمین با آگاهی ضعیف، نگرش نامناسب‌تری نسبت به معلمان با آگاهی متوسط و خوب داشتند (۲۶/۹٪ در مقابل ۱۴/۲٪، P=۰/۰۰۱). از طرفی معلمان با آگاهی ضعیف، عملکرد نامناسب‌تری نسبت به معلمان با آگاهی متوسط و خوب داشتند (۵/۴٪ در مقابل ۱۰/۶٪، P<۰/۰۴). علاوه بر این معلمان با نگرش نامناسب، عملکرد نامناسب‌تری نیز نسبت به گروه خوب و متوسط داشتند (۲۸/۶٪ در مقابل ۴/۲٪، P<۰/۰۰۱).

بحث و نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که شیوع مصرف سیگار معلمان مرد مورد مطالعه ۲۷/۲ درصد بوده که متأسفانه با میزان شیوع در

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1389.9.4.3.7]

کل جامعه مردان تفاوتی ندارد، در صورتی که توقع جامعه این است که این قشر عزیز به دلیل قداست شغلی و همچنین امکان آگاهی‌های مختلف اجتماعی احتمالاً یا سیگار مصرف نمی‌کند یا این که شیوع این مشکل در این گروه باید خیلی کمتر باشد. از طرف دیگر شیوع مصرف نسبتاً بالای دخانیات این قشر می‌تواند زنگ خطری برای جامعه آموزش و پرورش ما محسوب گردد، زیرا مصرف سیگار این گروه در الگو پذیری دانش‌آموزان تأثیرگذار است [۱۷، ۲۰]. به طور کلی مطالعات معدودی در جهان در مورد مصرف دخانیات معلمان انجام شده است. نتایج اولیه این مطالعه مبنی بر شیوع بالا یا حداقل به اندازه جامعه کل مردان در ایران در جامعه مردان تهرانی با مطالعه سورنسون و همکاران در هند [۴] و تالای و همکاران در ترکیه [۶] مطابقت دارد. در ضمن این مطالعات اذعان نموده‌اند که مصرف سیگار معلمان عامل مهمی در شروع و یا تجربه سیگار دانش آموزان است. ولی هیچ یک از این مطالعات به بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان در مورد مصرف دخانیات نپرداخته‌اند. نتایج این مطالعه گواه این مطلب است که فقط ۶۰ درصد از معلمان مورد مطالعه دارای آگاهی متوسط و خوب هستند، در صورتی که نگرش متوسط و خوب درباره عدم مصرف دخانیات در بیش از ۸۰ درصد از این افراد دیده می‌شود. در این مطالعه شیوع مصرف سیگار در معلمانی که دارای سطح آگاهی پایین‌تر یا نگرشی نامناسب هستند، بالاتر است که با نتایج این گونه مطالعات در سایر اقشار مطابقت دارد [۱۸، ۱۹، ۲۱].

به طور کلی با توجه به درصد نسبتاً پایین آگاهی متوسط و خوب در این قشر متعالی از جامعه، باید برنامه‌ریزی‌های کنترل دخانیات در پیشگیری از مصرف در این افراد، مورد نظر مسئولان کشور قرار گیرد. در یافته‌های بدست آمده از این مطالعه تفاوتی در تجربه سیگار معلمان، بر حسب منطقه جغرافیایی خدمت دیده نشد که این امر توجیه پذیر است. چرا که تجربه شروع مصرف سیگار در معلمان مورد مطالعه به سال‌های قبل از خدمت یعنی به حدود ۱۷ سالگی می‌رسد.

جدول شماره ۱- سؤالات * مربوط به بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان مرد مدارس مقطع راهنمایی پسرانه شهر تهران در مورد مصرف دخانیات

الف) سؤالات زیر را بخوانید و بهترین گزینه را انتخاب کنید

۱) در دود سیگار چند ماده سم وجود دارد؟

الف)۱۰ ب) ۱۰۰ ج)۴۰۰ د) ۴۰۰۰ ه) نمی دانم

۲) سالانه چند نفر به علت بیماری های ناشی از سیگار در ایران می میرند؟

الف) هزار ب)۱۰ هزار ج) ۱۰۰ هزار د)۵۰۰ هزار ه) نمی دانم

۳- روزانه در ایران چه هزینه ای فقط برای مصرف سیگار خرج می شود؟

الف) ۱میلیون تومان ب) ۱۰۰ میلیون تومان ج) ۱ میلیارد تومان د) ۲ میلیارد تومان ه) نمی دانم

۴- روند مصرف سیگار درکشورهای پیشرفته چگونه است؟

الف) ثابت ب) رو به افزایش ج) رو به کاهش د) متغیر ه) نمی دانم

ب) سؤالات زیر را بخوانید. آیا با این موضوع موافقید که:

۱- مصرف قلیان از مصرف سیگار بهتر است؟

الف) شدیداً مخالفم ب) مخالفم ج) نظری ندارم د) موافقم ه) شدیداً موافقم

۲- دود ناشی از دخانیات تأثیر زیادی بر سلامتی اطرافیان ندارد.

الف) شدیداً مخالفم ب) مخالفم ج) نظری ندارم د) موافقم ه) شدیداً موافقم

۳- قیمت هر بسته سیگار بایستی سالیانه از طریق مالیات افزایش یابد.

الف) شدیداً مخالفم ب) مخالفم ج) نظری ندارم د) موافقم ه) شدیداً موافقم

ج) سؤال زیر را بخوانید و وضعیت خود ر ا مشخص کنید

۱- در ۵ سال آینده وضعیت مصرف سیگار کشیدن شما چگونه خواهد بود؟

الف) اصلاً مصرف نمی‌کنم ب) احتمالاً مصرف می‌کنم ج) حتماً مصرف می‌کنم د) نمی‌دانم

* سؤالات بخش الف مربوط به سنجش میزان آگاهی فرد نسبت به مصرف سیگار، سؤالات قسمت ب مربوط به بررسی سطح نگرش فرد نسبت به مصرف سیگار و قسمت ج در ارتباط با بررسی عملکرد فرد در ارتباط با مصرف سیگار هستند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1389.9.4.3.7]

جدول شماره ۲- توزیع وضعیت مصرف سیگار معلمان مدارس راهنمایی پسرانه تهران بر حسب منطقه کار، محل تولد و وضعیت استخدام

وضعیت مصرف سیگار	تعداد	درصد
تجربه مصرف سیگار بیش از ۱۰۰ نخ داشته (پیش از انجام مطالعه)	۱۵۰	۲۷/۲
ترک	۳۰	۵/۴
گهگاهی	۴۰	۷/۳
مصرف روزانه	۸۰	۱۴/۵
سیگار نمی‌کشد یا تجربه مصرف کمتر از ۱۰۰ نخ داشته (پیش از انجام مطالعه)	۴۰۱	۷۲/۸
سن شروع مصرف سیگار میانگین (±انحراف معیار)	۱۷/۳ (±۴/۰)	
میزان مصرف روزانه		
کمتر از ۱۰ نخ سیگار	۶۰	۵۰
۲۰-۱۱ نخ سیگار	۵۰	۴۱/۷
بیش از ۲۰ نخ سیگار	۱۰	۸/۳
مصرف سیگار معلمان بر حسب منطقه محل کار		
شمال (منطقه ۱)	۲۷	۱۸
جنوب (منطقه ۱۴)	۳۶	۲۴
شرق (منطقه ۴)	۳۲	۲۱/۳
غرب (منطقه ۲۲)	۳۵	۲۳/۳
مرکز (منطقه ۷)	۲۰	۱۳/۴
محل تولد معلمان سیگاری		
تهران	۶۹	۴۶
خارج از تهران	۸۱	۵۴
وضعیت استخدامی معلمان سیگاری		
رسمی	۷۴	۴۹/۳
پیمانی/قراردادی	۷۶	۵۰/۷

جدول شماره ۳- وضعیت آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان مرد مدارس راهنمایی پسرانه تهران بر حسب مصرف سیگار

وضعیت آگاهی، نگرش و عملکرد معلمان	غیرسیگاری		سیگاری		OR (%95 CI)	جمع		P
	تعداد	درصد	تعداد	درصد		تعداد	درصد	
آگاهی								<۰/۰۰۰۱
متوسط و خوب	۲۲۲	۷۸/۷	۶۰	۲۱/۳	۱	۳۸۲	۶۰/۳	
ضعیف	۹۶	۵۱/۶	۹۰	۴۸/۴	۳/۵ (۲/۳-۵/۲)	۱۸۶	۳۹/۷	
نگرش								<۰/۰۰۰۱
متوسط و خوب	۳۷۱	۷۷/۱	۱۱۰	۲۲/۹	۱ (ref.)	۴۸۱	۸۷/۳	
نامناسب	۳۰	۴۲/۹	۴۰	۵۷/۱	۴/۴ (۲/۷-۷/۶)	۷۰	۱۲/۷	
عملکرد								۰/۰۰۱
مناسب	۳۸۱	۷۴/۶	۱۳۰	۲۵/۴	۱ (ref.)	۵۱۱	۹۲/۷	
نامناسب	۲۰	۵۰/۰	۲۰	۵۰/۰	۲/۹ (۱/۵-۵/۶)	۴۰	۷/۳	
جمع	۴۰۱	۷۲/۸	۱۵۰	۲۷/۲		۵۵۱	۱۰۰	

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1389.9.4.3.7]

سطح نگرش معلمان در این مطالعه در مورد مصرف سیگار نسبتاً مطلوب است که این می‌تواند به دلیل شرایط تحصیلی و یا شغلی این گروه باشد، اما هنوز هم در حدود ۳۰ درصد از این افراد مصرف سیگار وجود دارد که نشان‌دهنده این موضوع است که اکثر افرادی که نگرش نامناسبی دارند سیگار مصرف می‌کنند. ۷/۵ درصد از معلمانی که اظهار می‌نمودند در طول ۵ سال آینده مطمئناً سیگار نخواهند کشید، سیگاری بوده‌اند و در مقابل ۸۰ درصد از افرادی که حتی احتمال کمی برای مصرف سیگار در طول این سالها می‌داده‌اند، سیگار مصرف می‌نمودند.

شایان ذکر است که ۵۰ نفر از معلمان نیز اظهار نموده‌اند که تجربه مصرف سیگار کمتر از ۱۰۰ نخ داشته‌اند، بنابراین با توجه به وجود ۱۵۰ نفر معلم سیگاری، مجموع افرادی که به نوعی سیگار را تجربه نموده‌اند ۲۰۰ نفر (۳۶/۳ درصد) بوده و این گویای این مطلب است که ۱۵۰ از ۲۰۰ (۷۵ درصد) از افرادی که سیگار را تجربه نموده‌اند به مصرف دائم آن روی می‌آورند، حتی اگر شغل مقدسی مانند معلمی نیز داشته باشند. احتمال سیگاری شدن ۷۵ درصد برای افرادی که فقط تجربه اندکی از مصرف سیگار داشته‌اند، شاید به دلیل رخ دادن این پدیده در سنین پایین باشد.

در این مطالعه معلمان با آگاهی ضعیف، نگرش و عملکرد نامناسب‌تری نسبت به معلمان با آگاهی متوسط و خوب داشتند. علاوه بر این معلمان با نگرش نامناسب، عملکرد نامناسب‌تری نیز نسبت به گروه خوب و متوسط داشتند. نکته قابل توجه این است که ارتباطات موجود بین آگاهی، عملکرد و نگرش معلمان در تمامی مناطق کاری آموزش و پرورش، با هر وضعیت استخدامی و برای متولدان تهران و خارج از تهران تفاوتی ندارد.

نگرش نسبت به آگاهی، تأثیر بیشتری بر عملکرد می‌گذارد. این امر خاطر نشان می‌سازد که آگاهی هنگامی باعث یک عملکرد مناسب می‌شود که نگرشی مناسب در مورد مصرف سیگار ایجاد کرده باشد. چنانچه ذکر گردید در هیچ مطالعه‌ای به بررسی نگرش و عملکرد معلمان در مورد سیگار پرداخته نشده است. در نتیجه ارتباط بین این عوامل نیز مطالعه نگردیده است. در هند مطالعه انجام شده روی آگاهی، نگرش و عملکرد دانشجویان در مورد مصرف دخانیات نشان داد که آگاهی بالا به تنهایی نمی‌تواند روی رفتار تأثیری داشته باشد [۱۵]. برای اجرای برنامه‌های کنترل دخانیات در یک کشور پرداختن به روش‌های پیشگیری از شروع مصرف در دانش آموزان بسیار مهم است و برای آن باید وضعیت مصرف در معلمان را به عنوان یک الگوپذیر رفتاری در نوجوانان شناخت و بر آن اساس مداخلات مربوطه را طراحی نمود [۲۲، ۲۳].

همچنین پیشنهاد می‌گردد در مقاطع سنی و تحصیلی پایین‌تر برنامه‌های پیشگیری از شروع مصرف سیگار آغاز گردد. باید هشدارهای لازم به دانش آموزان مبنی بر عدم استعمال دخانیات داده شود و عواقب تجربه اولین سیگار را برای آنها توضیح داد. برنامه‌های آموزشی در مدارس باید به گونه‌ای طراحی و اجرا گردد که بتواند سطح آگاهی و عملکرد معلمان و دانش آموزان را تغییر دهد و همچنین بتواند آگاهی و نگرش مناسب این افراد را به عملکرد قابل قبولی تبدیل کند.

سهم نویسندگان

غلامرضا حیدری: مجری مطالعه، کمک در تدوین مقاله و ویراستاری نهایی

علی رمضانخانی: مشاور اجرایی مطالعه، کمک در تدوین مقاله

مصطفی حسینی: ورود داده‌ها به رایانه، تجزیه، تحلیل و تفسیر داده‌ها، تنظیم جدول‌ها و کمک در تدوین مقاله

محمود یوسفی فرد: بررسی متون داخلی و خارجی مرتبط با مطالعه، کمک در تجزیه، تحلیل آماری و تنظیم جدول‌ها و ویرایش مقاله

محمدرضا مسجدی: مشاور اجرایی مطالعه، کمک در تدوین مقاله

تشکر و قدردانی

نویسندگان از زحمات همه همکاران محترم در مرکز تحقیقات پیشگیری و کنترل دخانیات برای همکاری‌های ارزشمندشان در اجرای این تحقیق و تدوین این مقاله سپاسگزاری و قدردانی می‌نمایند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1389.9.4.3.7]

منابع

1. Poulsen LH, Osler M, Roberts C, Due P, Damsgaard MT, Holstein BE. Exposure to teachers smoking and adolescent smoking behavior: analysis of cross sectional data from Denmark. Tobacco Control 2002; 11: 246-51

2. Everett SA. Initiation of cigarette smoking and subsequent smoking behavior among U.S. high school students. Preventive Medicine 1999، 29: 327-33

3- Chen J, Millar WJ. Age of smoking initiation: implications for quitting. *Health Reports* 1998; 9: 39-46

4- Sorensen G, Gupta PC, Sinha DN, Shastrri S, Kamat M, Pendnkar MS, et al. Teacher tobacco use prevention in tow regions in India: qualitative research findings. Preventive Medicine 2005; 41: 424-32

5- Yorgancıoğlu A, Danacı AE, Pınar Çelik MFT, Şen FS. Attitudes of the high school teachers and students towards smoking: two sides of the story. Turkish Respiratory Journal 2002; 3: 43-8

6- Talay F, Kurt B, Tug T. Smoking habits of the elementary school teacher students in education faculty and related factors. Tuberk Toraks 2008; 56: 171-8

7- Abdulla S, Ahmed AB. Prevalence and attitudes of smoking among secondary school teachers in Hadramout coastal districts, Yemen. The Online Journal of Health and Allied Sciences 2006; 5: 1-5

8- Coogan PF, Adams M, Geller AC, Brooks D, Miller DR, Lew RA, et al. Factors associated with smoking among children and adolescents in Connecticut. American Journal of Preventive Medicine 1998; 15: 17-24

9- Barrueco M, Hernandez-Mezquita MA, Jimenez-Ruiz C, Torrecilla M, Vega MT, Garrido E. Attitudes of teachers about tobacco prevention at school. Allergologia et Immunopathologia (Madr) 2000; 28: 219-24

10- Ohida T, Osaki Y, Mochizuki Y, Sekiyama M, Kawaguchi T, Ishii T, et al. Smoking behaviors and attitudes among school teachers in Mie, Japan. Journal of Epidemiology 2000; 10: 16-21

11- Mihaltan F, Ghiculete D, Enache G, Negreanu D, Tabacu E, Petrui JD. Survey of the prevalence of smoking in Rumanian teachers. Pneumologie 1994; 48: 481-3

12- Bin Yaacob I, bin Harun MH. Smoking habits and attitudes among secondary school teachers. Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health 1994; 25: 74-9

13- Kumar A, Mohan U, Jain VC. Academicians' attitudes and beliefs towards anti-smoking measures. Public Health 1996; 110: 241-6

14- SKa S. A study on patterns of tobacco use among school teachers in mahottary district of Nepal. Journal of Nepal Health Research Council 2006; 5: 44-9

15- Shah VN, Verma PB, Tripathi CB. Knowledge, attitude and practice regarding tobacco consumption among the college students of Bhavnagar city (Gujarat). Indian Journal of Community Medicine 2005; 30: 1-4

۱۶- حیدری غلامرضا. پیش‌بینی نتیجه ترک سیگار بر اساس آزمون فاگرشتروم در افراد مراجعه کننده به کلینیک ترک سیگار در طی سال‌های ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۲. پژوهنده ۱۳۸۵؛ ۶: ۶۲-۳۵۷

۱۷- حیدری غلامرضا. بررسی وضعیت مصرف سیگار و عوامل همراه آن در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران در سال ۱۳۸۲. پژوهنده ۱۳۸۳؛ ۵: ۵۶-۲۵۳

۱۸- مسجدی محمد رضا. بررسی شیوع استعمال دخانیات در میان دانشجویان دانشگاه‌های تهران. نظام پزشکی ۱۳۸۱؛ ۴: ۸۷-۲۸۳

۱۹- حیدری غلامرضا. نگرش دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران در مورد استعمال دخانیات، ۱۳۸۳. تنفس ۱۳۸۳؛ ۱۱: ۳۵-۲۹

۲۰- محمد کاظم، نوربالا احمد علی، مجدزاده سیدرضا، کریملو مسعود. روند تغییرات شیوع استعمال دخانیات در ایران (۱۳۷۸-۱۳۷۰) بر اساس دو طرح ملی سلامت و بیماری. حکیم ۱۳۷۹؛ ۴: ۲۹۰-۱۹۷

۲۱- حیدری غلامرضا. تأثیر خانواده در گرایش به مصرف سیگار دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران ۱۳۸۲. نظام پزشکی ۱۳۸۵؛ ۱: ۳۱-۲۴

22- Joel J, Heidelbaugh E, Jauniaux MB. Clinical men's health. 1st Edition, Elsevier Health Sciences: Landon, 2007

23- Frank J. Curbing the epidemic governments and the economics of tobacco control. 1st Edition, World Bank Publication: USA, 1999

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1389.9.4.3.7]